

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

93. An qui vendit vinum aqua dilutum, descendendo tamen in pretia tantum, quantum cum eo vitio valet, quoad emptori non manifestat, an peccet, & teneatur [...]re restitutionem. Ex p. 1. tr. 8. res. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

RESOL. XC.

Quidam habebat multa dolia vini generosi, cui apponebat magnam quantitatem aqua, sed ex illa mixture non efficitur deterioris, quod passim venditur ab aliis. *Quaeritur in hoc, an possit rita conscientia sine onere restitutionis in venditione talis vini, exigere totum pretium à lege taxatum?*

Idem potest quaeri de tritico, & aliis. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 5. 1.

§. 1. **N**on desunt DD. qui protus negant hanc mixtionem fieri posse. Sic Petrus de Ledesma in *summ. part. 2. tr. 8. cap. 3. post corol. 7. diff. 2. fol. mibi 425. col. 2.* Rebellius de *oblig. inst. part. 2. lib. 9. q. 9. n. 17.* & Salas *tract. de empr. & vendit. dub. 12.* qui etiam citat Medinam, Molinam, Nauarrum, & Rodriguez. Et probatur hæc opinio: nam lex, v. g. taxat triticum, quale ex area adduci solet, non quale facit industria fraudulenta. Igitur, si tale triticum ex industria cum aliqua mixtione venditur, minori quidem pretio vendi debet, quam sit à taxa legis præscriptum. Adde, ut ait Azorius *part. 3. lib. 8. c. 23. q. 3. in fine*, quod qui vinum aqua perfusum vendit, eo ipso vendit plus, quam habeat: nam, si habeat tres amphoras, vendit plus, quam tres amphoras. Ergo, &c.

2. Propter has rationes probabilis est hæc opinio: sed mihi longè probabilior sententia affirmatiua videtur, quam sequuntur Lopez in *instr. conscient. part. 2. c. 47. alias 192.* Ioan. de la Cruz in *divest. conscient. p. 1. præcept. 7. quest. 3. dub. 6. concl. 2.* Homobonus de *exam. Eccles. part. 1. tr. 8. c. 7. q. 21.* Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 11. num. 87.* qui ait: [Cur quis rem suam non potest ad eum statum redire, in quo sunt res aliorum; & tunc eam vendere eodem pretio, quo alij? Fit hoc interdum in vino, tritico, & similibus speciebus, dum vino valde præstanti miscetur aliud tenue, vel aqua; aut tritico valde puro fecale; ea tamen moderatione, ut non sint deteriora, quam quæ ab aliis passim venduntur.] Hæc Lessius.

3. Putabam, hanc sententiam citatos DD. tantum patronos habere; sed postea inveni Martinum Bonacinam, virum doctum; etiam illam amplecti in *disp. 3. de contract. quæst. 1. punct. 6. num. 17.* & probat validissimis rationibus, quas accipe. Nam, asserit: talis venditor nullum damnum, vel iniuriam inferre emptori: non enim tenetur illi tradere res maioris perfectionis, & integritatis, quam ab aliis vendantur. Secundò, æstimatione rei defumitur per ordinem ad vsus humanos: cum autem, verbi gratia, vinum per admixtionem illam aquæ sit adhuc aquæ vtilis ad vsus humanos; ad quos emittitur: ergo aliquis sic vendens, non peccat contra iustitiam, neque tenetur ad restitutionem, cum nullius damni causa censetur.

RESOL. XCI.

An Cives Panormitani possint vendere vinum ex eorum vineis, & prædictum collectum ultra pretium à lege impostum, & ut vulgo dicitur Acannetela?

Non autem si vinum ex aliis vineis emant, ut vendant, quia tunc peccant, & tenentur ad restitutionem. Ex part. 1. tract. 8. Refol. 8.

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè, ex privilegio meritò illis concessio, ut spe talis lucri allecti efficacius inuigilent ad vinearum cultivationem, quæ in territorio dictæ civitatis existunt.

2. Sed notandum est, non posse, nisi vinum, quod ex suis propriis vineis collegerunt, tali pacto vendere;

non autem, si vinum ex aliis vineis emant: & contrarium facientes peccant, & tenentur ad restitutionem; quia privilegium hoc illis non concedit, sed tantum loquitur de vino à propria vinea collecto, quod est valde notandum: non enim defuerunt, qui contrariam sententiam in praxi deducere volebant, ego semper contrarium sensi; nec aliter dicendum est.

RESOL. XCII.

Votum pro illustrissimo Senatu Panormitano circa moderationem privilegij, seu consuetudinis permittentis Civibus huius urbis non vendere vinum collectum iuxta taxam.

Et inter alia, quæ pro elucidanda doctrina huius questionis docentur, adducitur, quod privilegium, quod transiit in vim contractus, est vltro, citroque obligatorium, nec potest sine causa reuocari.

Et quod taxa frumenti in anno magna sterilitatis non est mutanda, sed seruanda. Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Ref. 1.

§. 1. **C**irca præsentem questionem, supposita veritate facti, pro dominis vinearum faciunt hæc argumenta.

Primo ex causa iusta, iustè conceditur aliquibus vendere ultra taxam, ut notat Megala in *2. lib. 2. cap. 6. q. 3. n. 105.* Molina *tom. 2. tr. 2. disp. 364. n. 17.* & Ledesma in *summ. tom. 2. tr. 8. c. 32. diff. 12.* Sed hoc accidit in casu nostro. Ergo, &c.

2. Secundò, privilegium quod transiit in vim contractus, est vltro citroque obligatorium, nec potest sine causa reuocari, ut notant vdecim Doctores, quos citat doctissimus Regens noster Corlettus in *Propugnaculo velligalis adversus Messanenenses, fol. 25.* quibus ego addo ex Iurisperitis Gomez in *leg. 40. Tauri, n. 89.* Menochium *conf. 661. num. 12.* Molinam de *primog. lib. 4. cap. 3. n. 18.* Cabedum *Lasti. decis. 93. n. 14.* Riccium *part. 4. collectan. 862.* Borrellum de *præstan. Reg. Cathol. p. 5. n. 9.* Martam de *claus. part. 1. claus. 195. n. 9.* Velacum *consul. 62. num. 5. & consul. 120. num. 9.* & ex Theologis Salas de *legibus, disp. 20. sect. 18. num. 126.* Suarez etiam de *leg. lib. 8. c. 37. num. 7.* Sanchez de *matrim. tom. 2. lib. 8. disp. 33. n. 20.* & nouissimè doctissimum Basilium Pontium etiam de *matr. lib. 8. c. 19. §. 2. n. 12.* sed privilegium, de quo loquimur, transiit in vim contractus apparet, quia ex illo allecti, ideo aliqui vineas emerunt. Ergo, &c.

3. Tertio, pretium vini, quod Senatus vult moderare, non videtur ita excessivum, ut aliqui supponunt, si consideretur notabilis excessus bonitatis prædicti vini, & ideo docuit Homobonus de *exam. Eccles. p. 2. tr. 9. c. 3. q. 3.* Molina *tom. 2. tr. 2. disp. 362. n. 7.* Reginaldus *tom. 2. lib. 25. cap. 16. sect. 3. n. 284.* Bonacina de *contr. disp. 3. q. 3. punct. 4. n. 12.* cum aliis, quod frumentum notabiliter melius potest vendi ultra taxam. Sed vinum, de quo loquimur, est sine comparatione, notabiliter melius. Ergo iustè ita carius venditur.

4. Quarto, domini vinearum ut plurimum ita carius vendunt vinum in æstate, sed in dicto tempore adsunt multi emptores, & penuria vini. Ergo iustè eius pretium augetur ut notant Lessius *lib. 2. cap. 21. dub. 4. numero 30.* Filliucius *tom. 2. tract. 35. cap. 4. num. 93.* & alij communiter. Adde, quod vinum multum minuitur in quantitate, quando à dominis in æstate conseruatur. Ergo, &c.

5. Quintò, statuta alicuius civitatis, per suum superiorem confirmata, non possunt remitti ab ipsa civitate, sed consuetudines civitatis Panormi fuerunt à Carolo V. confirmata. Ergo non possunt amplius per ipsam civitatem solà, sine consensu Regis, remitti, vel mutari.

6. Sextò

possit vendi pretio exorbitanti, vt modo vendi supponit Senatus.

17. Ad quintum responderetur, negando assumptum, cum doctissimo Iuriscoonsulto Hispano Christophoro de Anguiano, qui nouissime edidit *tract. de leg. tom. 1. lib. 1. contr. 6. n. 2.* vbi probat, quod statuta Communitarum inferiorum, puta vnius ciuitatis, per Principem conformantur, & possunt per easdem Communitates remitti, & conformatio Principis in tali casu solum operatur firmitatem statuti, qua non obstante possunt ciues, vt vniuersi illud reuocare, vt accidit in casu nostro, licet non reuocetur absolute dicta consuetudo, sed abusus circa illam tolluntur.

18. Ad sextum responderetur, non esse licitum maius pretium pro vino recipere, quia nemo cogitur illud emere: volenti autem non fit iniuria: nam pari ratione, vt bene ait Rebellius *part. 2. lib. 9. quest. 2. sentent. 1. nu. 7.* nulla emptio, quantumuis magno pretio ab emptore non coacto facta, esset iniusta: nec item vltra damnanda, si ex credito, vel ex mutuo, lucrum a debitorum non coacto recipitur, quae omnia concedere absurdum est. Ergo, &c. Falsum est etiam, emptores in tali casu censeri excessum pretij condonare. Nam respondeo cum Ioan. Valero in *differentijs vtriusque fori, differ. 1. n. 2. ver. venditio*, vix esse vllum, qui sponte velit dare plus iusto pretio, sed communitate id contingere, vel quia decipitur ignorans verum pretium, vel quia non potest aliter rem habere. Imo Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 4. num. 37.* & Tanner. *in 2. 2. D. Thom. disputat. 4. quest. 7. dub. 2. numer. 33.* Nauarr. *de rest. lib. 3. cap. 2. a num. 45.* & alij docent, talem donationem minime praesumendam esse, nisi coniunctio aliqua sanguinis, vel amicitiae intercedat, etiam si emptores sciant pretium rei, & liberè contrahant, absque fraudis, aut coactionis admixtione. Vide etiam Salas *de empr. & vend. dub. 26. n. 8.* & Filliuc. *tom. 2. tract. 2. s. c. 3. num. 69. & 70.* Adde quod in nostro casu ementes putabant pretium illud esse iustum, propter priuilegium, quod domini vinearum asserere habere, & ideo non potest vlla species donationis in tali emptioe praesupponi. Ergo, &c.

Sup. hoc lege supra doctrinam Ref. 76. & alia eius not.

Sup. hoc supra in Ref. 82. & hic supra in §. Septimo huius Ref.

Sup. hoc supra in Ref. 70. & in alia eius not.

19. Ad septimum responderetur, quod res tanti valet, quanti vendi potest, in quibusdam rebus raris, curiosis & pretiosis, quae solum ad splendorem pertinent. Sed verius est contrarium, & ita docet Tanner. *in 2. 2. disp. 4. q. 7. dub. 2. n. 34.* Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 3. n. 16.* Bonacina *de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 28.* Nauarrus *c. 27. n. 78.* cum alijs. Aliqui * verò asserunt supradictum axioma esse verum in venditione sub hasta; sed hoc displicet Molinae *tom. 2. tr. 2. disp. 349. n. 11.* Morgali *in 2. 2. l. 2. c. 6. q. 2. n. 79.* Molfes. *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 148.* Salon. *in 2. 2. q. 77. art. 1. contr. 5.* & alijs.

20. Dicendum est igitur, quod res tanti valet, quanti vendi potest, intra latitudinem iusti pretij naturalis, non autem extra; & ita docet Azor. *p. 1. l. 8. c. 21. q. 5.* Lopez *de contract. lib. 1. c. 13.* Ioan. Valer. *in differentijs vtriusque fori, ver. venditio differ. 1. n. 1.* qui citat Nauarram, Rebellium, & alios communiter.

21. Ad illud verò, quod per *l. si pretio*; concedatur licere naturaliter ementes, & vendentes se decipere: Respondeo cum Malder. *in 2. 2. tract. 5. c. 2. dub. 2.* Turrian. *tom. 2. in 2. 2. disp. 75. num. 4.* Pitigiano *in 4. sent. tom. 2. disp. 15. q. 2. art. 2.* & alijs DD. supra citatis, illa verba, *licere naturaliter*, intelligenda esse de deceptione intra medium iusti pretij: vel concessum esse in foro externo, idque naturaliter, quod naturalis ratio dicitur, cuiusmodi concessione vitandas esse lites. Secundum ergo naturalem rationem in foro externo significatur, permitti quod coram Deo, & secundum eandem rationem naturalem non licet: & ita etiam respondet glossa *in cap. cum dilecti, de empr. & vend. post D. Thomam in 2. 2. question. 77. art. 1. ad 1.* Vide etiam Salas

tractat. de empr. dubit. 26. numero 8.

22. Ad vltimum responderetur, quod tempore maximae sterilitatis, quod Deus aueriat, Illustrissimus Senatus in hoc tunc maturee prouidebit; & aliquis contra Doctores illos, posset etiam respondere, nihil immutandum esse, quia in tali casu annus penuriae compensatur cum anno abundantiae, & ideo asserunt Doctores, quod taxa frumenti in anno magnae sterilitatis non est immutanda, sed seruanda. Et ita docet Petr. Nauarr. *de rest. lib. 3. c. 2. n. 2.* Michael de Palatio *de contr. lib. 2. c. 1.* Pontius *variarum disp. 1. q. 2. scholastic. c. 7. in fine.* Ledesma *in summa, 2. 2. tr. 8. c. 23. diff. 19.* Salas *de empr. & vend. dub. 7. nu. 3.* & nouissime Ioan. de la Cruz *in direct. cons. p. 1. p. 1. c. 7. q. 3. dub. 3. conclus. 1.* vbi asserit, hanc sententiam esse communem in schola Diui Thomae; & inter Regios Hispaniae Consiiliarios.

23. Et haec circa praesentem dubitationem satis dicta sunt, quae olim scripsi ad instantiam Illustrissimi D. Caesaris Caietani Marchionis Sciurtini Praetoris huius vrbs, viri amicissimi; probitate, & rerum experientia insignis.

RESOL. XCIII.

An qui vendit vinum aqua dilutum descendendo tamen in pretio tantum, quantum cum eo vitio valet, quod emptori non manifestat, abs peccato, & reneatur ad restitutionem? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 80.

§. 1. Negatiue respondet Homobonus *de examine Eccles. tom. 2. tract. 9. c. 4. q. 8.* vbi sic asserit: [Si emptor vinum illud statim erat consumpturus, & ob illud occultum vitium, quod fit aqua dilutum, subtrahit, & in pretio descendit; tum à peccato saltem lethali, & à restituendi obligatione immunis erit, cum iure suo vsus fuerit, nec vlla iniustitia intercesserit. Secus, si illud erat conseruaturus, vel alteri venditurus; ita vt sibi, vel secundo emptori damnum crearetur: tunc enim, & charitatem, & iustitiam laesisset; si emptorem de occulto vitio non admonuisset. Ita ille: & Salas *tract. de empr. dub. 34. n. 4.*

2. Alteram verò limitationem supradictae opinionionis apponit Turrianus *in 2. 2. disp. 58. dubit. 6. num. 1.* videlicet, ne talis venditio sapius efficiatur: quia ex tali modo vendendi poterit minui commune pretium iustum: nam, licet vendendo dictum vinum aqua mixtum, non inferatur damnum emptori; fieri tamen poterit, vt pretium eius mensura vini, aqua non mixta, minuat. Cum enim ementes non agnoscat mixtionem aquae, existimant minui pretium, atque adeo ab alijs venditoribus nolunt emere maiori pretio. Vnde ex his apparet, quod sapius ita vendens inferret iniustitiam, & damnum.

RESOL. XCIV.

An, si quis trahat aliquibus vinum, vt nomine suo vendatur, si cognoscat illos minuendo mensuram & admiscendo aquam vendituros, peccet?

Ex quo inferatur posse quemquam pecuniam apud usurarium apponere, etiam si sciat fore illi materiam usurae exercenda.

Ex quo etiam deducitur, licere deferre munera concubinae iudicis; vt pro se apud iudicem intercedat, dum adest periculum alicuius grauis nocuenti, vel si alias ius suum à iudice minime consequi possit. Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 44.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docent Sanch. *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 37.* & Molfesius

Sup. hoc supra in Ref. 86. & in alia eius not.

Sup. hoc supra in Ref. 112.

Sup. hoc supra in Ref. 112. & in alia eius not.

Alia in Ref. supra citata.

Sup. hoc supra in Ref. 112. & in alia eius not.